

Vida de Susan Sontag, “estrella del pensament del segle XX”

Anagrama publica la biografia amb què Benjamin Moser ha guanyat el premi Pulitzer. El llibre és un minuciós retrat de la intel·lectual nord-americana, un viatge al cor d'una autora implacable, però també insegura

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

SONTAG. VIDA Y OBRA
BENJAMIN MOSER
ANAGRAMA
TRAD. RITADA
COSTA
832 PÀG. / 23,65 €

“Escriure una biografia com la de Susan Sontag (1933-2004) és com haver completat diversos doctorats: sobre literatura, fotografia, teatre, guerra, dansa i algun que em deixo”, assegura el nord-americà Benjamin Moser (Houston, 1976), que acaba de visitar Barcelona per presentar un llibre monumental, recompensat amb un dels últims premis Pulitzer nord-americans. “Pot semblar extens, però 800 pàgines no donen per explicar tot el que va significar Sontag en tantes àrees”, afegeix amb un somriure.

Moser ha dedicat set anys al projecte. “He entrevistat 573 persones, algunes d’elles una desena de vegades –recorda-. La meua obsessió era arribar a descobrir qui s’amagava rere la imatge arquetípica de Sontag. La dona de la foto, amb aquell ble de cabells de color blanc tan característic, té diverses nines russes a dins”. L’autor de *Sontag. Vida y obra* (Anagrama, 2020) defineix la seva biografiada com la “reina total de la cultura” i l’“estrella del pensament del segle XX”. “Ha estat l’única dona que ha tingut un poder equiparable al de tòtems com Philip Roth i Norman Mailer”, assegura.

La biografia mostra que, rere la intel·lectual implacable, hi ha “una

jove insegura” que es va “anar fent excepcional a base d’un esforç de superació enlluernador i espantós a parts iguals”. En aquest sentit, l’autor cita que la “voluntat d’arribar a ser” de Sontag és tan clara que amb només dotze anys “escriu al dietari que comença a preparar-se per tenir una *biografia*, és a dir, comença a fingir ser una cosa diferent de la real per convertir-se en una figura”. En el seu cas, “la inseguretat és una força, un desig d’anar més enllà del carrer provincial d’Arizona on vivia i d’arribar a convertir-se en icona de la cultura nacional”.

La construcció del personatge

Sontag. Vida y obra detalla el procés de construcció de l’autora, que va irrompre en el món literari nord-americà amb una novel·la, *El benefactor* (1963). “Un crític de l’època va dir que a Sontag no se la va publicar, sinó que se la va anunciar”, recorda Moser. En aquells moments l’autora només tenia 29 anys, però el seu camí intel·lectual feia anys que havia arrencat. “Es va casar amb un dels seus professors de la Universitat de Chicago, Philip Rieff, després de deu dies de sortir-hi, quan només tenia 17 anys –explica-. Sontag era una lesbiana que intentava no ser-ho: públicament va negar-ho en moltes ocasions, tot i que als diaris diu el contrari.

Aquesta és una de les mentides que la Susan va repetir al llarg de la vida. Tothom menteix, d’això en soc conscient, però a l’hora d’explicar-te a tu mateix les mentides que es diuen són recurrents i sobre determinades coses”.

Amb Philip Rieff, Sontag va tenir un fill, el David, el 1952. “Només m’interessa la gent que s’ha endinssat en un projecte de transformació personal”, escrivia en una de les anotacions dels dietaris. Nascuda a Nova York el 16 de gener del 1933 amb el nom de Susan Rosenblatt, la futura autora de *Sobre la fotografia* (1977) va viure a Long Island, Arizona i Califòrnia abans d’estudiar filosofia a Chicago. “El fet de créixer sobretot a Hollywood la va marcar –assegura Benjamin Moser-. Encara que els seus models literaris fossin Thomas Mann, Victor Hugo i altres grans novel·listes canònics, a Susan Sontag la fascinaven dives com Joan Crawford, Bette Davis i Greta Garbo. Es veia seguint la genealogia de dones poderoses com aquestes actrius o heroïnes com Joana d’Arc”.

La publicació de *Sontag. Vida y obra* fa un any als Estats Units va anar acompanyada de dues polèmiques. La primera té a veure amb la revelació de l’autoria autèntica del primer assaig de David Rieff. Janet Malcolm va publicar un article a la

01

revista *The New Yorker* on posava en dubte que Sontag escrigués *Freud, the mind of the moralist* (*Freud, la mente del moralista*). “La seva afirmació no queda demostrada”, va assegurar la periodista i autora de biografies sobre Gertrude Stein i Sylvia Plath, entre d’altres. “Després del llibre sobre Freud, Rieff només va escriure un altre assaig en tota la seva carrera –argumenta Moser–. Encara que la família i altres testimonis neguin que Sontag és l’autora del llibre, ella ho va afirmar tota la vida, i en aquest punt me la crec. La meua teoria és que després del divorci, ella tenia por de perdre la custòdia del David perquè era lesbiana. Li va regalar el llibre a canvi de quedar-se el fill”.

David Rieff i Annie Leibovitz

El matrimoni es va acabar el 1958. El llibre sobre Freud va aparèixer un any després, i quatre anys del debut com a novel·lista de l’autora. “No poder dedicar-se a la ficció va ser la gran frustració de la vida de Sontag –diu el biògraf–. Sentia que en la ficció hi havia una llibertat més gran que en l’assaig”. Entre *El benefactor* i *Death kit*, publicada el 1967, Sontag ja s’havia convertit en una intel·lectual de gran prestigi gràcies a *Notes sobre el ‘camp’* (1964) i *Contra la interpretació* (1966). “Una història està formada per una concate-

nació d’èxits i fracassos, i són tan importants uns com els altres per configurar la teua veu”, diu Moser.

La segona polèmica al voltant del llibre té a veure amb dues de les persones més properes a Sontag, David Rieff i la fotògrafa –i exparella– Annie Leibovitz. “Rieff em va demanar si volia escriure la biografia de la seva mare i vaig acceptar l’encàrrec –recorda–. A Leibovitz no li va fer cap gràcia, sobretot quan vaig arribar al tema sobre les fotos que li va fer quan ja estava molt malalta de càncer, a finals del 2004, i fins i tot quan ja era una cadàver”. No va poder arribar fins a la fotògrafa de cap manera. Llavors, durant una estada a París va rebre una trucada. “Una veu em deia que l’endemà, a quarts de quatre de la tarda, Annie Leibovitz em rebria –explica–. Em va donar una adreça que clarament era de Nova York. Quan vaig penjar el telèfon vaig córrer a comprar un bitllet d’avió i vaig volar aquella mateixa nit cap als Estats Units”.

De la conversa amb Annie Leibovitz, que va durar “hores i hores”, Moser en va treure que la fotògrafa “és una dona molt forta, en cap cas una víctima”. El que va acabar escrivint a *Sontag. Vida i obra* no va agradar ni al fill ni a l’exparella de l’autora. “Em vaig trobar atrapat entre dos focs bastant forts –reconeix Moser–. Són dues perso-

L’OBSESSIÓ DE BENJAMIN MOSER ERA “ARRIBAR A DESCOBRIR QUI S’AMAGAVA RERE LA IMATGE ARQUETÍPICA DE SONTAG”

A SUSAN SONTAG LA FASCINAVEN DIVES COM JOAN CRAWFORD, BETTE DAVIS I GRETA GARBO I HEROÏNES COM JOANA D’ARC

02

01

SUSAN SONTAG EN UNA IMATGE D’ARXIU DEL 1996. WALTER WEISSMAN / EFE

02

BENJAMIN MOSER, BIÒGRAF DE SONTAG, A BARCELONA. ACN

nes poderoses que em feien por, i encara me’n fan”.

Benjamin Moser ha tingut bon olfacte a l’hora de triar les protagonistes de les seves biografies. Abans de Sontag va escollir l’escriptora brasilera Clarice Lispector (*Por qué este mundo*, Siruela, 2017), de qui també n’ha traduït i editat bona part de l’obra en anglès. “Quan el 2012 em vaig capbussar en el món de Sontag era una autora que començava a quedar antiquada –admet–. Però des de llavors hi ha diversos temes centrals en la seva obra que han reviscolat. Un d’ells és el feminisme. El segon és com aborda la malaltia i la mort en diversos llibres. També el llenguatge, a vegades racista, que es fa servir per descriure malalties, com està passant ara amb el covid-19 als Estats Units per part del president Trump, que parla del «virus xinès». També la reflexió sobre la fotografia: “Sontag la considerava un cos mort”, afegeix l’autor, que assegura haver-se retirat temporalment d’escriure biografies. “El meu pròxim llibre es dirà *Un príncep a l’imperi*, i és sobre la meua generació, que va néixer per heretar el país més fort del món i s’ha trobat amb les seves ruïnes –diu–. Tenim poc més de 40 anys i ens adonem que és massa tard per refer les nostres vides. Som una generació que s’extingeix”.

SONTAG, EN 5 FRAGMENTES DE LA SEVA OBRA

“Algú diu: «El camí és recte». D’acord. Llavors hi ha algú altre que diu: «El camí és recte com un regle». Estic profundament convençuda que la frase «El camí és recte» és l’únic que cal dir i l’únic que s’hauria de dir”

“Que la nostra era prefereixi les imatges als objectes reals no és degut a una voluntat perversa, sinó que aflora en part com a reacció a la creixent complexitat i debilitament de la noció de la realitat”

“La naturalesa mateixa del pensament es redueix a un *però*”

“Encara que l’hàgim domesticada, la sexualitat continua sent una de les forces demoníques de la consciència humana. Segurament, l’acte sexual s’assembla tant a un acte epilèptic –o potser més– que no a l’acte de menjar o xerrar amb una altra persona”

“D’alguna manera, soc una defensora tan aferrissada de la jerarquia cultural tradicional com qualsevol conservador cultural, però no conecbo la jerarquia igual que ells [...] Un exemple: que em fascini Dostoievski no vol dir que no pugui fascinar-me Bruce Springsteen. Ara bé, si algú em digués que he d’escollir entre la literatura russa i el rock’n’roll, em quedaria amb la literatura russa. Però no cal que ho faci”

